

MŰVÉSZEK SZEGEDEN

Ferenczy Frigyes.

Hét évvel ezelőtt itt volt Szegeden, a szegedi színház rendezője. Ma Pesten van és főrendező. Az Opera és a Városi Színház főrendezője. Hét évvel ezelőtt itt volt Szegeden, szíva a kávéházak terraszán pettyes Britannikáit és rendezett a színházban. Rendezte Hamletet, rendezte Boccacciót és rendezte Troubadourt. Mindennap rendezett, minden este új premierjeire világított rá a rivalda fényre. Dolgozott, mint egy napszámos. Meg se veregették a vállát. Csak a színlapra került rá néha a neve. Csak így: „Rendező: Ferenczy Frigyes.” Talán el sem olvasták a nevét, talán azt sem tudták, hogy az a Britannikás ember, aki legkisebb Szegeden, a szegedi színházban rendezi Rómeót, a Csárdáskirálynét, Solness-t és rendezi Aídát.

Ma Pesten van és az Opera főrendezője. Pesten is a legkisebb ember és Pesten jól ismerik Ferenczy Frigyes nevét. A munka után ott ül a Fészek kényelmes fotelijében és Békeffy Laci róla konferál a kabarében.

Hét év után eljött a régi, csöndes Szegedre. Eljött a városba, ahol jobban ismerik a szatmari buckák földjeit, mint azokat a kis embereket, akik a magyar művészet munkásai. Eljött a régi városba, ahonnan el kellett mennie, ahol csak munka volt, napszám és soha siker. Ott lakik a régi házban, ahol hét év előtt dolgozott. És ismét ott ül a cigányok és csirkefogók, a rikkancsok és ripacsok régi asztalánál.

Ahogy szíjja a Britannikát, a régi és a mai Szegedről beszélünk: nem változott meg ez álmos város, a régi arcok sápadognak és mosolyognak, csak kinőtt a dudva a hét év előtti ház előtt... És elmondja az életét.

— Kétszer szöktem meg hazulról, fiatalon a színészekhez és kétszer vitetett haza édesapám. Ott találtak meg Rozsnyón a promenádán, éhezve és rongyosan. Az igazgatónak nem volt pénze, megszökött. Apámék látták, hogy menthetetlenül színész akarok lenni és azt mondták végre: „Ha mindenáron színész akarsz lenni, legalább tanulj!” Így kerültem Bécsbe. Nagybátyámhoz, Goldmarkhoz mentem, aki azt mondta, hogy ha tehetségem van, úgy is fölvesznek az akadémiára, ő nem protezsztál. Ha majd fölvettem, megmondhatom, hogy Goldmark a nagybátyám.

— Az akadémián a fővelélin Lewiczkyt utánoztam, Helmerstegen igazgató fölvet, mire én kihívóan azt kérdeztem: tudja-e, ki a nagybátyám? Az igazgató kérdezte:

- Színész?
- Nem.
- Karmester?
- Sokkal több!
- Az Opera igazgatója?
- Annál is több.

— Intendáns? — fakadt ki végre Helmerstegen morogván.

— Még nála is több: Goldmark! — mondtam büszkén.

Az igazgató így szólt ekkor:

— Sie Trottel, warum haben Sie das nicht gleich gesagt?

Aztán adott egy névjegyet nagybátyámhoz, ez állott rajta: „Dein Neffe ist ein Vieh, aber ein talentiertes Vieh!”

— Az akadémia vizsgája után német színészt akartak belőlem csinálni. Mégis Zomborba mentem magyar színésznek. Szép kis társaság volt együtt. Akkor jöttek ki a pesti akadémiáról: Bihari Ákos, Győző Lajos, a későbbi Stoll Károlyné és Ambrus Zoltánné, meg még sokan, akiknek ma jóhangzású nevük van. Kassa után öt évig voltam Szabadkán, ahol Deréki Antal volt a rendező. Deréki egyszer hirtelen Pestre utazott, mikor is az igazgató így szólt hozzám:

— Na, rendezz te most Frici. Én vonakodtam, mert mint színésznek, már szép sikereim voltak. Nagy kintalás után mégis beugartam. A Bolond volt az első darabom, amit rendeztem. Aztán Krecsányihoz szerződtem, de még mindig színésznek és csak másodsorban rendezőnek. Aztán Nádassyhoz kerültem Pécsre, majd végre Zilahi Debreceenbe általános rendezőnek szerződöttem le.

— A következő állomás Almásy, Szeged. Hat évig voltam itt és rendeztem össze-vissza mindent. Az utolsó évben történt, hogy a megboldogult Balogh Károly nagyon szeretett piszkálni Almásyt. Egyik színházi bizottsági ülésen történt, hogy Balogh Károly minduntalan nekiment Almásynak. Egyszer az volt a baj, hogy mindig Pesten van, másszor, hogy nincsenek szép butorai, végül hogy pocskul rendezik a darabokat. Almásy akkor dühösen vágott vissza:

— Nekem igenis jó rendezőm van. Mire Balogh Károly így vágott vissza:

— Hogy lehet ilyet mondani, tegnap is kilógott az egyik bőrfotelből egy szál szalma, vagy valami!

— Mikor Almásy lejött a városházáról, rám támadt. Miattam kell hallgatnia a bizottságban. Szó szót követett, végre megállapodtunk, hogy elég

volt együtt hat év, én elmegyek. Szerződés nélkül állottam. Kétségbeesésemben végre egy merész lépésre határoztam el magamat.

— Egyszer láttam Pesten a Hunyadi Lászlót, amelyet még mindig az 1844-es alapon adtak. Megszereztem a darabot és egy új, eredeti, modern scenariumot készítettem. Felküldtem Bánffy Miklós grófnak, az Opera főigazgatójának. Írtam egy levelet hozzá, körülbelül ez volt a szövege: „Kegyelmes Uram, a szegedi színház főrendezője vagyok, szeretnék az Operához menni. Mellékelten küldöm a Hunyadi László eredeti scenariumát. Kiváló tisztelettel Ferenczy Frigyes.”

— Egy hét múlva kapok egy levelet: „Bánffy Miklós gróf főigazgató május 31-én várja önt 1 és 2 között.” 31-én fél 11-től egy negyed 3-ig vártam, míg sorra kerültem. Ez a beszélgetés folyt le közöttünk:

— Ön a szegedi színház főrendezője? Ide akar kerülni? Mondja el, mit rendezett már életében!

— Ekkor én csöndesen így feleltem:

— Kegyelmes uram, elmondok egy heti műsort, minden este én rendezek. Csárdáskirályné, Betyár kendője, Velencei kalmár, Tosca, Hannele, III. Richard, Pillangó kisasszony, Luxemburg grófja, Három a kislány.

— Öt órákor mentem ki Bánffytól, aki azzal bocsátott el, hogy a főnökkel beszéljem meg a gázszi kérdését. Leszerződöttem az Operához. Másnap visszautaztam Szegedre. Az Arany fécén című operette premierje volt. A második felvonás ment, egy sürgőnyt hoztak nekem. Nem mertem felbontani. Talán visszament az egész. A körülöttem levők látták, hogy reszketek. Végre hősi elhatározással Solymossy Sanyi elhatározta, hogy felbontja a sürgőnyt és majd kiméletesen tudatja velem, mi történt. Solymossy egyszerre csak hangosan ordítani kezd a sürgőny tartalmát: „Operaházi rendező-ségedhez szívből gratulálok Vidor titkár.” Harsány

éljenzés, a kollegák a vállukra kapnak, dörgő taps — és a színlalak mögött folyik a premier! Déry Rózsi meghallja a zajt, ijedten kidugja a fejét, mire Solymossy odasugja neki: Frici az Opera rendezője! Déry Rózsi visszaszalad a színpadra, hátul a láрма még fokozódik, úgy hogy egész a sugólyukig elhangzik. Jászai Böske sugónó ijedten néz az előtte táncoló Déry Rózsi, aki ott a premieren, a színpadon bésugta a lyukba: Frici az Opera rendezője...

— Almásy nem akart elengedni. Szeptemberben mégis fölrohantam Pestre. Megkaptam a szerződésemet: segédrendezője voltam az Operának. A Bohémek volt az első darabom, amit itt rendeztem, Tangó Egistóval együtt. Majd a Mignon sikere után Ábrányi megkért, hogy nem rendezném-e el az ő Don Quihoté-ját. Bánffy ezt kérdezte Ábrányitól: Van magának bizalma ebben a kis emberben? A Don Quihote sikere után egyszer bent voltam Bánffynál. Megmondtam, hogy évi fizetésem 5000 korona.

— Lehetetlen! — szólt Bánffy. Ki fogom nevezni rendezőnek!

— Aztán a kommün után Ábrányi azonnal kineveztetett főrendezőnek. Közben a Városi Színházba kerültem Stoll Károly helyére, mert 10.000 koronával többet adtak Faludiék. Most az Opera és a Városi Színház főrendezője vagyok. Erről nem érdemes beszélni.

— A Mikádón dolgozom, hogy őszre készen legyen, utána a Fatinicát rendezem. Wlassicstól ösztöndíjat kaptam, nem sokára Bécsbe megyek tanulni. Szegedre pihenni jöttem kicsit. A régi városba...

— És amint rágyujt az új pettyes Britannikára, azt mondja még:

— Nem változott itt semmi, csak a dudva nőtt ki a régi ház előtt a villamos sin között...

Vér György.

Salm grófot rablás büntetőben való részességgel vádolják.

Budapest, augusztus 6. A hírhedt Prónay-szárad egyik osztaga 1921-ben Bicskén állomásozott. Abban az időben történt, hogy mintegy 12 civilbe öltözött ember jeleni meg Weisz Jenő házában azzal az ürüggyel, hogy Weisz Jenő ellen feljelentés érkezett és ezért házkutatás vált szükségessé. A látogatók a Prónay-szárad emberei voltak és olyan súlyosan bántalmazták Weisz Jenőt, hogy az sérüléseibe később belehalt. Feleségét és leányát is inzultálták, majd kirabolták a lakást és eltávoztak. A megindult nyomozás során csupán két őrmestert fogtak el, Balogh Pált és Juhász Lászlót. Balogh Pál első vallomásaiban azt állította, hogy a házkutatást gróf Salm Hermann főhadnagy rendelte el. Később azonban vallomását visszavonta.

A Margit-köruti honvédtörvényszék szerdán kezdte meg a bűnügy tárgyalását.

A vádlottak tagadják a terükre rótt bűncselekményt. Felolvasták a sérüléseibe belehalt Weisz Jenő vallomását. Weisz Jenő az emberek közül Balogh Pált határozottan felismerte. Ezután Weisz Jenőét hallgatták ki. Elmondja, hogy határozottan felismeri Balogh Pálban azt az egyént, aki elsőnek rontott a lakásba.

— Azt mondtam, vigyének el mindent — mondja a vallomásaiban —, csak a férjemet ne bántásák. A férjem zsebéből kivette az egyik a pénztárcát és elkiáltotta magát: „Gyerekek, van dohány.” Férjem az atrocitás után sokáig belegen feküdt. Állandóan azt hangoztatta, hogy Salm Hermann gróf és Szentmiklósy főhadnagyok műve volt az atrocitás. Szentmiklósy főhadnagy agyon is lötte magát, azt mondják, bántotta a lelkiismeret.

Weisz Ilonka, az áldozat leánya a következő tanu. Ugyanazt mondja, mint édesanyja.

Kövi Pál csendőrtisztihelyettes folytatta le az első nyomozást Bicskén. A következőket mondja: Az ügyről annakidején jelentést írtam, ma már pontosan a dolgokra nem emlékszem. Sokat emlegettek két forradásos arcu embert, úgy emlékszem, hogy Salm főhadnagy ur s Bicskel tizedes arcán forradás volt.

Tény, hogy a lovas fészázad emberei állandó rettegésben tartották Bicskét, folyton lövöldöztek, mulattak, az egész falu rettegett tőlük. Több polgári egyént kihallgattam. Azt vallották, hogy a lovas fészázad emberei polgári ruhát kértek tőlük, nyilvánvalóan azért, mert így akartak Weiszéknál megjelenni.

Steiner Andor bicskei vendéglős előadja, hogy a rablás előtt egy huszár civilruhát kért tőle. Bucsi Sándornak és Bicskei tizedesnek, a

Prónay-szárad volt tagjának tanukénti kihallgatása alkalmával özvegy Weiszné határozottan felismerte bennük a rablótdmadás részeseit. A legérdekesebb tanuvallomást Mendel János tette, aki szintén tagja volt a századnak és most fogházor kíséretében jelent meg a tárgyaláson. Lopásért ítélték el. Vallomásaiban elmondotta, hogy egy vasárnap este Salm Hermann gróf és Szentmiklósy főhadnagyok azt a parancsot adták, hogy el kell menni Weiszékhez. Körülbelül tizenketten voltunk — mondja. — Megparancsolták, hogy civilruhát vegyünk fel, én nem tudtam szerezni, tehát engem a kapuban hagytak. A következőkről tudja, hogy ott voltak: Balogh, Juhász, Berényi tizedes és Bucsi, vagyis a vádlottak és az előbb kihallgatott két tanu is. Az embereket Szentmiklósy főhadnagy jelölte ki, Weisz Jenővel Balogh beszélt. Salm gróf is bement Weiszék lakásába.

A tárgyalásvezető szembesíti Mendelt úgy Baloghhel, mint Juhásszal. Mindkettőnek szemébe mondja, hogy résztvettek a rablásban.

Cseh András százados-ügyész a tanukihallgatások megszakitását kéri és akövetkező kijelentést tette:

— Minthogy a tanuvallomások során új gyanúok merültek fel, a főtárgyalás elnapolását és az ügynek újabb kivizsgálását indítványozom. A főtárgyaláson komoly gyanúok merültek fel abban az irányban, hogy nemcsak az elsőrendű vádlottak, hanem több más egyén, köztük Salm gróf főhadnagy is és még többen, összesen tizenketten vettek részt a rablásban. Így az ügy teljes tisztázása a jelenlegi főtárgyalás keretében nem lehetséges, ezért azt indítványozom, hogy az egész ügy küldessék vissza a vizsgálóbírónak, hogy a vádat és a nyomozást kiterjessze Salm gróf főhadnagra és a többi megnevezett gyanúsíthatóra is.

A haditörvényszék rövid tanácskozás után helyt adott az ügyész indítványának és a tárgyalást bizonytalan időre elnapolta.

3000 koronáért

három lapban hirdet, ha a

SZEGED

kiadóhivatalában felad egy apróhirdetést